

DRAMA

Dramatickou tvorbu lze sledovat v naší literatuře od konce 12. století, neboť už z té doby máme dochovány latinsky zpívané velikonoční dramatické obřady z kláštera sv. Jiří na pražském hradě (viz str. 86). Čeština se v dramatické tvorbě uplatňuje od 14. století, kdy vznikají jako ústupek lidu neznalému latiny hry dvojjazyčné, a to tak, že původní latinské zpěvy liturgické hry zůstaly sice zachovány, ale k nim se připojoval veršovaný překlad do češtiny. Některé z přeložených zpěvů se zpívaly, jiné prostě recitovaly (t. zv. rykmy). Místa citově zvláště působivá, jako nářky Marií, nebo jinak významná (řeč Kristova k Marii Magdaleně) bývala přitom rozváděna šíře. – Vedle těchto her dvojjazyčných se držel v přísné liturgické podobě latinské pouze obřad *Návštěva božního hrobu* v rozmanitých obměnách až do 16. století.

České vložky v dramate měly dvojí funkci: původně šlo jistě jen o překlad latinských zpěvů, ale později české vložky přinášely i nové motivy a latinskou osnovu úplně přerůstaly. Tento počestující proces byl u nás velmi rychlý; svědčí o tom rozsáhlý zlomek nejstarší česko-latinské hry, tradičně zvaný *Mastičkář*. Zlomek vznikl snad v druhé čtvrtině 14. století, ale jeho rozsah ukazuje, že jistě můžeme předpokládat dvojjazyčné hry starší. V *Mastičkáři* postoupil znárodnovací proces tak daleko, že české vložky naprosto převládly nad latinou. Tím ovšem hra ztratila původní liturgický význam; vztah takové hry ke kostelu se uvolnil a zesvětštělá hra se vymkla kleru z rukou. Díky tomuto uvolnění mohlo však proniknout do zesvětštělé hry daleko více lidových prvků než do jiných soudobých literárních památek.

Z dramatické tvorby 14. století přinášíme ukázky čtyř skladeb, jež svědčí jednak o pronikání lidových prvků do původně liturgické hry (*Mastičkář*, *Hra o Kristovu zmrtvýchstání*), písňové vložky *Hry veselé Magdaleny*), jednak o zesilování zřetele k českému obecenstvu ve hrách česko-latinských (*Hra tři Marií*).

MASTIČKÁŘ

Tak se tradičně nazývá zlomek *velikonoční hry*, nejspíše *Hry o třech Mariích*, obsahující samostatnou scénu mastičkářskou, velmi obšírně rozvedenou. Scéna, v níž šarlatánský mastičkář prodává vonné masti třem Mariím, které jimi chtějí natřít Kristovo tělo, vyskytuje se v zárodku v liturgických obřadech velikonočních, u nás na př. v svatojirských, od počátku 14. století, v skladbách sepsaných jazykem národním je však značně rozšířena a z vulgarisována. Její děj je zcela prostý: mastičkářův pomocník vychvaluje výrobky svého mistra, tropí si však přitom z něho posměch a rád vede neslušné řeči; mastičkář dryácnicky oživí syna židova; do prodeje mastí zasáhne i mastičkářova žena, což dává podnět k dalším fraškovitým výjevům. Komposičně tvoří všechny tyto bujné scény protiklad a jistou měrou i parodii posvátného děje, který je vlastním námětem dramatu. – Mastičkářská scéna obsahuje zpěvy latinského tradičního vážného obsahu, makaronskou píseň česko-latinskou a několik set recitovaných veršů českých (dialogy i monology), jež jsou v naprosté převaze nad zpěvy latinskými.

Mastičkářská scéna je dochovaná ve dvou zlomcích. Rozsah českých složek ukazuje, že hra, z níž dochované zlomky Mastičkáře pocházejí, představuje pozdní vývojové stadium, kdy národní jazyk v dramate naprosto zatlačil liturgickou latinu.

Mastičkář je první dochovaná literární památka znamenající odvážný průlom do literatury feudální tímy, že si volí thema ze soudobého všedního dne, podávajíc obrázek z městského trhu, v němž je zachycen kousek lidového života. Hra je prostoupena podobným duchem, jaký nacházíme v satirických skladbách studentských (latinských i českých); lze se ostatně domnívat, že na vzniku Mastičkáře měli značný podíl studenti, kteří vyrostli často z lidu, lidu rozuměli a svými ústy dovedli vyjádřit to, co lid cítil. Není tedy divu, že používali i hovorového jazyka s jeho vulgarismy.

Rubín přibíhaje říká verš:

Seď, mistře, seď, jáz k tobě běžu,
snad se tobě dobře hoz'u.

Mastičkář:

Vítaj, milý Idonechu!
Dávě l'udem dosti smiechu!

5 Pověz mi, kak ti pravé jmě dějú,
ať s tobú cěle sděju.

Rubín říká:

Mistře, jsem ti dvorný holomek,
dějút mi Rubín z Benátek.

Mastičkář říká verše:

10 Pověz mi to, Rubíne,
co chceš vziati ote mne.

Rubín praví:

Mistře, ot tebe chcu vziati hrnec kysělicě
a k tomu tři nové lžícě.
Móž-li mi to ot tebe přijíti,
chcu jáz ovšem tvój rád býti.

Mastičkář praví:

15 Rubíne, to ti vše jáz rád dám,
co jsi potřěboval sám.
Jedno na to všdy ptaj
a těch miest pýtaj,
kde bychom mohli svůj krám vyklásti
20 a své draho prodati masti.

Rubín praví:

Mistře, hyn jsú miesta sdravá
a v nich jest krásná úprava.
Tu rač své seděnie jmiati
a své drahé masti vynieti!

Dále Rubín:

25 Mistře, vstúpě na tuto stolicu,
posadiž k sobě svú ženu holicu. – *Ticho!*

Potom at s Postrpalkem zpívá píseň takto:

Sed, vem přišel mistr Ypokras
de gracia divina,
nenieť horšieho v tento čas
30 in arte medicina.

Komu která nemoc škodí
a chtěl by rád živ býti,
on jeho chce usdraviti,
žeť musí dušě zbýti.

Rubín říká verše:

35 Poslúchajte, dobří ľudie,
mnoho vám radosti přibude,
těch novin, jež vám povědě,
jež velmi úžitečné vědě.

A vy, baby, své šeptanie
40 puste i vše klevetanie,
v čas ti mlčeti neškodí.

Poslúchajtež, dobře vem hodí:
přišelť je host ovšem slavný,
lékař múdrý, chytrý, dávný,
45 vám bohdá na všu útěchu.

Nenieť nic podobno k smiechu,
což prav'u, věřte mi jístě,
jakžto rožčě na siej tistě.

Ni v Čechách, ni u Moravě,
50 jakžto učení mistři pravie,
ni v Rakúsiach, ni v Uhřiech,
ni u Bavořiech, ani v Rusiech,
ni u Polaniech, ni v Korutaniech:

právěť vešde jeho jmě světie,
55 krátčě řkúce, po všem světě,
nikdiež jemu nenie rovně,
kromě žeť prdí neskrovně.

I jmát také drahé masti,
ježť jest přinesl z daleké vlasti,
60 jimiž nemoci všeliké,
rány kakož koli veliké
zacělí bez pomeškánie.

Bóh jeho poraz, ktož jho hanie!

Ktož je boden nebo sččen
65 neb snad palicemi měčen
neb snad jmá-li v svém ušě zpary,
přide-li k mému mistři s dary,
mój mistr jeho tak naučí:
pomaže sč, jako pes vskučí
70 a potom sč náhle vzpručí.
A vy, páni, chcete-li dobři býti,
můžete jej kyji býti. – *Ticho!*
Skončiv vyběhne mezi lidi.

Mastičkář, Rubín však neodpovídá:

Rubíne! Rubíne!

At volá po druhé:

Rubíne, vo pistu?

Ten at odpoví:

75 Sed, mistře, držu za řit tistu.

Mastičkář opět volá řka:

Rubíne, vo pistu kvest?

Ten at odpoví:

Sed, mistře, chlupatú tistu za pezď.

Mastičkář znovu dvakrát volá:

Rubíne! Rubíne!

(Rubín:)

Co kážeš, mistře Severine?

Mastičkář mu říká:

80 Milý Rubíne, kde sč tak dlúho tkáš,
že o svém mistře ničse netbáš?

Rubín říká:

Mistře, v onomno biech počal l'udi léčiti,
tu mi počechu staré baby pod nos pzdieti.

Mistře, v onomno kútě biech,

85 tu mi sč sta dvorný smiech:

rozedřechu mi s puškami mčch.

Potom sem k tobě běžeti uchwátíl,

abych po tobě vešken l'ud obrátíl. – *Ticho!*

Mastičkář at volá dvakrát řka:

Rubíne!

Ten neodpovídá.

Volá po druhé.

Ten at odpoví jako dřtve.

At volá po třetí:

- 90   *Rubíne!*
Ten přicházeje mluví jako dříve.
Mastičkář říká:
   Milý Rubíne! — Jako dříve.
Ten odpovídá řka:
   Milý mistře, ty všdy na mě kříkáš
   i svým hněvem na mě kdýkáš!
   U velikém sě mistrovstvě znáš,
95   *však proto i hovna juž nejmaš.*
Mastičkář říká:
   Toť je ot starých slýcháno
   i u písmě také jest to psáno:
   ač co s bláznem kdy ulovíš,
   ale nerovně s ním rozdělíš.
Rubín říká:
100   *Tak sě musí vešdy státi,*
   žet sě zlob zlobí obrátí
   a dobré dobrým sě oplatí,
   ktož zle myslí, ten všdy ztratí.
Mastičkář říká:
   Rubíne, pustvě tento hněv na stranu!
105   *Hověž lépe svému pánu!*
   Budevě v ten čas bohata,
   mine najú všě zlá ztráta.
Rubín říká:
   Takož, milý mistře, tako,
   tiehněvě oba za jednako!
110   *Vše po najú vól'u bude,*
   potom náma ďábel shude. — Ticho!
Mastičkář at volá třikrát:
   Rubíne!
Ten přicházeje, at odpoví řka:
   Co kážeš, mistře Severine?
Mastičkář k němu:
   Rubíne, rozprostři mój krám,
115   *ať sě jáz sde l'udem znáti dám!*
Rubín odpovídá:
   Prav to každý juž vás druh k druhu,
   že ke všelikému neduhu
   i ke všelikěj nemoci
   mého mistra masti mohú spomoci.
120   *Ktož jmá kterou nádchu v nožě,*

ot tohoť jmá mléko kozie.
A ktož jmá zimnicu v týlu
neb snad neskrovnú kýlu
neb snad jmu dna lámá uši
125 neb jmá snad črvy v duši,
to vše mój mistr usdraví
i všie nemoci zbaví.

Mastičkář říká:

Rubíne, skóro-li mé masti budú?

Ten říká:

Jednak, mistře, před tobú budú,
130 až jich z pytlíka dobudu.

Mastičkář říká:

Rubíne, južť je počal mazanec kvísti.
Rač mi masti sěm mé vyčísti.

Ten říká:

Kto chcete rádi slyšěti,
můžete sěm rádi hleděti.

Rubín:

135 Požehnaj mě, boží synu i svatý duše,
ať mne ďábel nepokúšie.

Dále říká:

Toto ti je, mistře, prvá puška,
ot tět sě počíná vole jako hruška;
najprvět bude jako dýně
140 a potom bude jako škůříně.
Toto je, mistře, puška druhá,
od tět zpleskajú vole tuhá;
coť ona prvá neduha zapudí,
a tatoť více neduha zbudí.
145 A toto ti jest puška třetie,
pro tuť baby s skřietkem k čertu vzletie.
Toto ti je, mistře, puška čtvrtá,
tať pohřiechu jako nebožžem vrtá.
A u pátěj měľ jsem tři svrčky
150 a pól čtvrtá komára:
tu je snědla onano baba stará.
Tato ti jest, mistře, mast z Babylonie,
v niejť je taká drahá vóně,
ktož jie kúpí, tako tvrdie,
155 pójde od nie pzdě a prdě.
A toto ti jest mast tak drahá,

- žeť jie nejmá Viedně ani Praha;
činila ju paní mladá,
vše z komárového sádla,
160 pzdin k niej málo přičinila,
aby brzo nezvětřěla;
tuť mi všickni najlépe chválé.
Pompkni jie tam k sobě dále,
ať jie každý nepokúšie:
165 tať jedno k milosti slušie.
A tatoť, mistře, najlépe vonie,
znamenaj, co je do nie:
Bych jie komu v zuby podal,
že bych to vám viděti dal,
170 všdy by se dřéve zatočil,
než by jednu nohú kročil.
A tuto mast činil mnich v chyščě,
mnich sedě na jěptiščě:
Ktož jie z vás okusí koli,
175 vstane jmu jako pól žebráćie holi.
A to jest mast nade vše masti,
ale nenieť jie v tejto vlasti.
Tlukúť ju žáci na školněm prazě,
leč buď v teple, leč na mrazě,
180 ale nemož ti jie žvátí,
jedno oblú v život cpátí.
Ale to z vás každá věz,
žeť pěkně léčí bez peněz;
pakli nepěkná přide s dary,
185 tejt' lacniej dadie páry,
buď od črta buď od chlapa,
i posledniej dadie kvapa.
A pakli je v kteréj nemoci,
kažte jiej přijítí na tři noci,
190 budeť sdráva jako ryba,
neb tú mastú nebývá chyba.
A jiných mastí jmáš dosti,
prodávajž jě, ažť někto stepe tvě kosti. – *Ticho!*
- Rubín k Postrpalkovi:*
Brzo masti natluc dosti,
195 po čas budem mieti hosti.
Dřéves mi jie byl dal málo,
až se jie mnohým nedostalo;

přikydniž mi jie sëm viece,
ať nečakajú stojiece.
200 Jiných, mistře, pušek jmáš pln krám
a z těch učiniš, co chceš sám.
Ihned ať vyběhne mezi lid.

Po těchto slovech ať mastičkář dvakrát volá řka:
Rubíne! Rubíne!

Mastičkář říká:

Hi, Rubíne! Žeť vran oka nevykline,
že můj trh cný pro tě hyne!
205 Rubíne, můžeš prudkým, zlým, nevěrným, synem býti,
že kdy tebe volaju, a ty nechceš ke mně přijíti!

Rubín říká:

É, žádný mistře, nemluv mi na hanbu mnoho,
neb sem nedóstojen slova toho;
neb kdež jáz stoju nebo choz'u,
210 tuť vešdy tvú čest ploz'u.

Mastičkář říká:

Rubíne, můj věrný sluho,
tuto býti nemóžem. . . dlúho,
nechce k náma ijeden kupec přijíti,
juž musívě otsud přič jíti.

Rubín říká:

215 É, žádný mistře, rač vesel býti,
chce k náma dobrý kupec přijíti.
Viz'ut' ondeno dobrého druha syna,
a u něho jest veliká lysina.
Bude náma zaplacena tohoto postu vyzína,
220 jež lepší bude než s veliky noci kozina.

Mastičkář říká:

Slyšal sem, Rubíne, zvěstě,
že jsú sde tři panie u městě,
a tyť, Rubíne, dobrých mastí ptajú.
A zdať ty mne, Rubíne, neznajú?
225 Zdať mi sě, ežť ondeno stojie,
ežť sě o nich l'udé brojie.
Doběhni tam, Rubíne, k nim,
a cestu ukaž ke mně jim.

Rubín mluví k osobám (hry):

Dobrojtro vám, krásné panie!
230 Vy teprv jdete zej spánie

a nesúce hlavy jako lanie?
Slyšal jsem, že drahých mastí ptáte:
hyn jich u mého mistra pln krám j máte. – *Ticho!*

Prvá Maria at ihned zpívá:

Omnipotens pater altissime,
235 angelorum rector mitissime,
quid faciemus nos miserrime?
Heu, quantus est noster dolor.

Prvá říká verše:

Hospodine všemohúcí,
anjelský král'u žádúcí!
240 I co je nám sobě sdieti,
že nemóžem tebe viděti?

Druhá Maria at zpívá:

Amisimus enim solacium,
Iesum Christum, Marie filium.
Ipse erat nostra redempcio.
245 Heu, quantus est noster dolor!

Potom říká verše:

Ztratily smy mistra svého,
Jesukrista nebeského.
Ztratily smy svú útěchu,
ješto nám Židie odjěchu,
250 Jesukrista laskavého,
přietele ovšem věrného,
jenž jest trpěl za všě za ny
na svém těle l'utné rány.

Třetí Maria at zpívá:

Sed eamus unguentum emere,
255 cum quo bene possumus ungere
corpus Domini sacratum.

Potom říká verše:

Jako sě ovčičky rozběhují,
kdyžto pastušky nejmajú,
takéž my bez mistra svého,
260 Jesukrista nebeského,
ješto nás často utěšoval
a mnoho nemocných usdravoval.

Mastičkář at zpívá:

Huc propius flentes accedite,
hoc unguentum si vultis emere,

265 cum quo bene potestis ungere
corpus Domini sacratum.

Marie at zpívají k mastičkáři:

Dic tu nobis, mercator iuvenis,
hoc unguentum si tu vendideris,
dic precium, quod tibi dabimus.

Mastičkář říká verše:

270 Sěmo blíže přistupíte
a u mne mastí kupíte.

Dále mastičkář říká Rubínovi:

Vstaň, Rubíne, volaj na ně!
Viz umrlců bez pomeškání
těmto paním na pokušení

275 a mým mastem na pochválení.

Potom vystoupí Abraham s Rubínem, nesa syna. Mluví takto:

Bych mohl zvědět od mistra Severina,
by mi mohl uléčiti mého syna,
chtěl bych jemu dáti tři hříby a pól sýra.

Dále říká, přicházeje před mastičkáře:

Vítaj, mistře cný i slovutný!

280 Jáz sem přišel k tobě smutný,
hořem sám nečuju sebe!
Protož snažně prošu tebe,
by ráčil mému synu z mrtvých kázati vstáti.
Chtěl bych mnoho zlata dáti.

285 Pohynulo nebožátko!
Předivné bieše dětátko,
jen biely chléb jědieše
a o ržěném nerodieše.

290 A když na kampna vsedieše,
tehdy vidieše,
co se prostřed jistby dějieše.
Také dobrú vášňu jmějieše,
když pivo uzřieše,
na vodu oka neproděieše.

Mastičkář mu říká:

295 Abrahame, to já tobě chcu řeci,
že já tvého syna uléču,
ač mi dáš tři hřivny zlata
a k tomu svú dceř Meču.

Abraham říká mastičkáři:

300 Mistře, to ti vše rád dám,
cos potřeboval sám.

Mastičkář říká:

Pomáhaj mi, boží synu,
ať jáz u méj pravdě nehynu!
Ve jmě božie jáz tě mažu,
južť chytrostú vstáti kážu!
305 I co ty ležíš, Izáku,
čině otcu žalost takú?
Vstaň, daj chválu hospodinu,
svaté Mařie, jejie synu.

Když skončí, líjí mu (Izákovi) břechku na zadek.

Izák sám pak vstáváje, říká verše:

Avech, auvech, avech, ach!
310 Kak to, mistře, dosti spách,
avšak jako z mrtvých vstach,
k tomu se bezmál neosrach.
Děkuju tobě, mistře, z toho,
ež mi učinil cti přieliš mnoho.
315 Jiní mistři po svém právu
mažú svými mastmi hlavu:
ale tys mi, mistře, dobře zhodil,
ež mi všichnu řit mastú oblil. – *Ticho!*

Mastičkář říká k Mariím verše:

Milé panie, sěm vítajte!
320 Co vem třeba, toho ptajte.
Slyšal sem, ež dobrých mastí ptáte:
teď jich u mne pln krám jmáte!

Dále mastičkář říká:

Letos den svaté Mařie
přinesl sem tuto mast z zámořie.
325 Nynie u veliký pátek
přinesl sem tuto mast z Benátek;
tať má mast velikú moc,
žeť usdravuje všelikú nemoc.
Jest-li v ónomno kútě která stará baba,
330 a jest na jejie břišě kóžě slába,
jakž se túto mastú pomaže,
tak sobě třetí den zvoniti káže.
Líčíte-li se, panie, rády,

túto masťu pomažete líčka i brady,
335 tať se mast k tomu dobrě hodí,
ale dušit' velmi škodí.

Marie říká:

Milý mistře, my se mladým l'udem sl'úbiti nežádámy,
proto také masti nehledámy,
kromě náš smutek veliký zjěvujem tobě,
340 že náš Jezus Kristus pohřeben v hrobě.
Proto bychom chtěly umazati jeho tělo,
aby se tiem šlechetnějie jmělo.
Máš-li mast s myrrú a s tymiánem,
s kadidlem a s balšánem, dobrý družě, tu prodaj nem.

Mastičkář říká:

345 Zajisté, panie, když u mne té masti ptáte,
teď jě u mne velikú pušku jmáte.
Letos den svatého Jana
činil sem tuto mast z myrry a z tymiána,
přičinil sem k tomu rozličného kořeníe,
350 v němž jest silné božie stvořeníe.
Jest-li které mrtvé tělo,
že je dlúho v hrobě hřbělo,
bude-li tú masťu mazáno,
tiem bude šlechetnějie zachováno.

Maria říká:

355 Milý mistře, rač nem to zjěviti,
zač nem jest tu mast jmieti neb přijieti.

Mastičkář říká:

Zajisté panie, když sem jiným l'udem takú mast prodával,
za tři hřivny zlata sem ju dával,
ale pro veliký smutek vám
360 za dvě hřivně zlata dám.

Žena mastičkářova říká k němu verše:

I kam, milý muži, hádáš,
že se mladým nevěstkám sl'úbiti žádáš,
že takú mast za dvě hřivně zlata vykládáš?
I co pášeš sám nad sobú
365 i nade mnú, chudú ženú?
Proto ty lkáš chudobú
a já také hubená s tobú,
neb je to mé vše úsilé,
a já sem vydala na niej své obilé.

370 A to jie neponesú ty panie
dřieve, než mi hřivny tři zlata dadie.

Mastičkář říká:

Mnohé ženy ten obyčej jmajú,
kdy se zap'ú, tehdy mnoho bajú.
Takéž tato biednicě nešvarná
375 mluví vešdy slova prázná.
Zapivši se, mluvíš mnoho
a juž zlým uživeš toho!
Nebo co ty jmáš do toho,
že mě opravuješ velmi mnoho?

380 Radil' bych, aby přestala,
mně s pokojem býti dala.
Pakli toho nepřestaneš,
snad ote mne s pláčem vstaneš.
Náhle oprávej svú přěslicu,
385 nebť dám pěstú po tvém lícu!

Žena křičí:

To-li je mé k hodóm nové rúcho,
že mě tepeš za mé ucho?
Pro mé dobré dávné děnie
dáváš mi políčky za oděnie.
390 Pro mú vešdy dobrú radu
zbiš mi hlavu jako hadu.
A to se juž chcu s tebu rozděliti nebo rozlúčiti,
tě všem čertóm poručiti!

Postrpalk říká verše:

Vítajte, panie vy drahné!
395 Vy jste mladým žáčkóm viděti hodné!

Rubín říká:

Postrpalku, mohl by mluviti tíšě,
až by se obořily chýšě.

Postrpalk říká:

Rubíne, by ty mój rod znal,
snad by na mě lépe tbal.

K němu Rubín:

400 Postrpalku, dáš-li mi svój rod znáti,
chcu já na tě lépe tbáti.

Postrpalk říká:

Rubíne, chceš-li o mém rodě slyšěti,
to tobě chcu pověděti:
Má střícě oba,

405 Soba i také Koba,
prodáváta hříby, hlívy,
i také hlušičě, slívy;
často chvostiště prodáváta,
protoť velikú čest jmáta.

Rubín říká:

410 I což ty, žebráče chudý,
tkajě sě sudy i onudy
pravíš mi o svéj rodině?
Jáz tobě lepšie povědě
to, ješto lepšie vědě.
415 Má teta Vavřena
byla v stodole zavřena
s jedniem mnichem komendorem
bliz pod jeho dvorem.
A má strýna Hodava
420 často kysělicu prodává;
dřieveť jest krúpy dřěla,
protoť jest velikú čest jměla.
Fí! Kde bych sě stavil,
bych tobě veš svóy rod vypravil!
425 Tebe bych všie cti zbavil
a sebe bych za jednu planú hnilicu nepopravil.
Náhle přestaň, nevolaje mnoho,
nebo zlým uživeš toho!
Přestaň, nebo tě převrácu,
430 žily, kosti tiemto kyjem v tobě zmlácu. – *Ticho!*

Mastičkár říká:

Cné panie, na to vy ničs netbajte!

1 *sed* hle, zde; *běžu* běžím – 2 *hoz'u* hodím – 4 *dávě* (duál) dáme – 5 *jmě* jméno; *dějú* říkají – 6: ať si s tebou správně vedu – 7 *dvorný* dvorský, pěkný; *holomek* služebník – 11 *kysělicě* polenta (kaše z ječné mouky) – 13: mohu-li to od tebe dostat – 16 *potřěboval* žádal – 17 *jedno* jen; *ptaj* hledej – 18 *pýtaj* vyhledávej – 21 *hyn* tam – 24 *vynieti* vyjmouti, vyložit – 26 *holicě* holá dívka (puella immatura, nadávka) – 27 *vem* vám; *Ypokras* řecký lékař Hippokrates – 28: z milosti boží – 30: v lékařství – 34 *zbýti* pozbyti – 37 *povědě* povím – 38 *vědě* vím – 40 *puste* pusťte, zanechte – 42 *vem* hodí hodí se vám – 47 *prav'u* pravím – 48: jako že tato čubka má růžky (iron.) – 53 *u Polaniěch* v Polsku – 54 *vešde* všude; *světie* velebí, ctí – 59 *vlast* země – 62 *zacělí bez pomeškánie* uzdraví bez meškání, ihned – 63 *jeho...*, *ktož* toho..., kdo; *jho* ho – 64 *sěčen* seknut, zraněn sečnou ranou – 65 *měčen* zbit – 66 *zpary* horkost – 67 *k mistrí* k mistru – 69 *pomaže* sě zmaže se, namaže se mu; *vskučí* zaskučí – 70 *sě vzpručí* vzpřímí se, natáhne se

74 *vo pistu* (něm.) kde jsi? – 75 *tista* čubka – 76 *vo pistu* *kvest* (něm.) kde jsi byl? – 77 *pezd* zadnice – 80 *tkáš* sě touláš se – 81 *ničse* nic, nikterak – 82 *vonomno* na onom místě –

83 *pdieti* prděti – 84 *v kútě* v koutě, v rohu – 85 *sta se dvorný smiech* stala se pěkná věc k smíchu – 86 *puška* nádobka na masť – 87 *uchvátil* pospíšil – 93 *kdykáš* osopuješ se – 94 *znáš se vyznáš se* – 95 *i ani* – 98 *ač jestliže* – 100-103 obdobná sentence ve stč. Alexandreidě (zl. Svatovítský v. 503-505: Zloba zlým se vždy obrátí, dobré se dobrým vždy otplatí, a ktož zle miení, ten vždy stratí) – 101 *zlob* zloba – 104 *pustvě* (duál) pustme – 106 *budevě* (duál) budeme; *v ten čas hned* – 107 *najú* nás (dva) – 108 *takož... tako* tak...tak, ano...ano – 109 *tiehnevě* (duál) táhněme; *zajednako* zajedno – 110 *po najú vólu* po vůli nás (dvou) – 111 *shude* zahraje – 116 *každý vás* každý z vás – 119 *spomoci* pomoci – 120 *nádcha* katar, rýma – 125 *črvy* červy – 128 *skóro* brzo – 129 *jednak* brzy, hned – 131 *smysl*: už začínají velikonoce – 132 *vyčísti* vypočítat, vystavit vedle sebe – 142 *zpleskajú* splaskávají – 144 *a ale*, však – 149 *svrčky* cvrčky – 151 *onano* ona, tamta – 160 *přičinila* přidala – 163 *pompkni* (t. j. *pomkni*) postrč – 164 *nepokúšie* nezkouší – 165 *k milosti* k lásce; *slušie* patří – 168 *bych podal* kdybych podal – 172 *v chyščě* na záchodě – 180 *žváti* žvýkati – 181 *oblú* vcelku; *v život* do žaludku (břicha) – 185 *lacniej* lacinější; *dadie* (všeob. podmět) dá se, bude dána – 187: i poslední (t. j. dívka, která přijde pro lásku) bude vyhnána – 191 *nebývá* nestává se – 193 *stepe* ztluče – 195 *po čas* dlouho – 198 *přikydniž* příhod, přidej

203 *hi i, inu*; *vran* havran; *nevyklíne* nevyklove – 205 *zlým synem* zlosynem – 207 *žádný* žádoucí, drahý – 209 *stoju* stojím; *choz'u* chodím – 210 *ploz'u* plodím – 213 *ijeden* žádný – 214 *musivě* (duál) musíme; *přič pryč* – 216 *chce přijiti* přijde – 217 *viz'ut* vidímť – 219 *náma* nám; *vyzina* maso ryby vyzy – 220 *s veliky noci* na velikonoce – 221 *zvěstě* jistě – 223 *ptajú* hledají – 225 *ondeno* tamto – 226: že se shlukují okolo nich – 230 *zej spánie* (nár.) ze spánku – 231 *lanie* laně – 233 *hyn* tam – 234-237: Všemohoucí otče nejvyšší, nejmilostivější vládce andělů, co si počneme my přebobhé? Běda, jak velká je naše bolest! – 240 *sobě sdieti* počti si – 242-245: Neboť jsme ztratily potěšení, Ježíše Krista, syna Mariina. Ten byl naše spása. Běda, jak velká je naše bolest! – 249 *odjěchu* odňali – 251 *ovšem* zcela, naprosto – 252 *za všě za ny* za nás za všechny – 253 *l'utné* lité, kruté – 254-256: Avšak pojďme nakoupit masť, jíž můžeme dobře pomazati svaté tělo Páně – 257 *rozběhujú* se rozbíhají se – 263-269: Sem, plačící ženy, blížte přistupte, jestliže chcete koupiti tuto masť, jíž můžete dobře pomazati svaté tělo Páně! Pověz nám, mladý mastičkáři, prodáš-li tuto masť, pověz cenu, kterou ti zaplatíme – 270 *přístupite* přistupte – 271 *kupite* kupte – 274 *na pokušenie* na zkoušku, na ukázk

276 *bych mohl* kdybych mohl – 281 *nečuju* necítím – 288 *o ržném* *nerodieše* o žitný nedbalo, žitný nechtělo – 289 *kampna* kamna – 291 *jistba* jizba – 292 *vášnu* vlastnost – 294 *oka neprodříeše* oko neprotřel – 297 *ač* jestliže – 312 *bezmál* téměř – 313 *z toho* za to – 314 *ež mi učinil* že jsi mi udělal – 317 *zhodil* přišel vhod – 320 *ptajte* žádejte – 322 *teď* tu – 332 *smysl*: třetí den umře – 337 *sl'úbiti* se zalíbili se – 339 *kromě* jenom – 341 *umazati* pomazati – 342: aby zůstalo co nejkrásnější – 352 *hřbělo* bylo pohřbeno – 360 *dvě hřivně* (duá) dvě hřivny – 361 *háďáš* myslíš, míníš – 363 *vykládáš* vystavuješ, předkládáš – 367 *hubený* ubohý – 368 *úsilě* práce – 369 *obilé* přebytek, bohatství – 373 *zap'ú* se opijí se; *bajú* žvaní – 376 *zapivši* se protože ses opila – 377 *uživeš* užiješ, zakusíš – 380 *aby přestala* abys přestala – 384 *náhle oprávej* rychle se začni starat o ... – 388 *dobré děnie* dobrodiní – 394 *drahně* drahé, vzácné – 396 *mohl by* mohl bys – 398 *by znal* kdybys znal – 404 *střícě* (duál) strýcové – 406 *prodáváta* (duál) prodávají; *hlívy* houby – 407 *hlušicě* červené slívy – 411: toulaje se sem a tam – 417 *komendor* představený kláštera – 418 *bliz* blízko – 419 *stryňa* teta – 421 *děľa* mlela – 423: kde bych se octl – 424 *bych vypravil* kdybych vypravil, vylíčil – 426 *nepopravil* nepolepšil